

KAUNO tarpukario architektai žemaičiai

Parengė Donatas TYTUVA

Bronius (Bronys) Elsbergas

Bronius (Bronys) Elsbergas (1901–1998) – architektas. Gimė 1901 m. rugpjūčio 20 d. Raseinių rajono Pasandravio kaime (buvusio Šiluvos valsčiaus teritorija). 1924 m. baigęs Šiaulių gimnaziją pradėjo studijuoti Lietuvos universiteto Technikos fakultete. 1825 m. studijas tęsė Tulūzos universitete (Prancūzija), o nuo 1927 m. – Briuselio (Belgija) universiteto Dailės ir amatų mokykloje, kurią aukso medaliu baigė 1931 metais. Po studijų sugrįžo į Lietuvą ir čia 1932–1935 m. dirbo bendrovės „Pienocentras“ Technikos skyriuje. Čia jis rengė projektus standartinėms pieninėms (iš viso suprojektavo apie 50 mūrinių ir tiek pat medinių pieninių), suprojektavo didelius „Pienocentro“ šaldytuvus, kurie buvo pastatyti netoli Kauno Žaliojo tilto.

1935–1941 m. dirbo Lietuvos kariuomenės Ginklavimosi valdyboje. Tuo laikotarpiu suprojektavo modernias dideles artilerijos dirbtuves Linkaičiuose (dab. Radviliškio rajonas).

1941–1944 m. buvo Kauno miesto savivaldybės Statybos skyriaus inžinierius, turėjo savo projektavimo biurą. Gyvendamas Kaune vienas ir kartu su kitais suprojektavo apie 120 įvairių pastatų, iškilusių Kaune ir Lietuvos periferijoje, tarp jų ir bendrovės „Maistas“ administracinį pastatą, sandėlius Klaipėdoje, šešių aukštų Valstybės taupomųjų kasų rūmus Kaune (1939 m., kartu su architektais Arnu Funku ir Adolfu Lukošaičiu), kuriame dabar veikia Kauno miesto savivaldybės administracijos pastatas. Vienas iš jo projektuotų gyvenamųjų namų stovi Jauno Maironio gatvėje (namo Nr. 36). Jis buvo suprojektuotas pagal iš Šiaulių apskrities kilusio advokato, visuomenės veikėjo Benedikto Grėbliūno-Grėbliausko užsakymą. Tai asimetriško fasado keturių aukštų namas su šlaitiniu stogu. Priekinio fasado pirmajame aukšte prasidedantis erkeris iškeltas iki pat stogo karnizo. Balkonų kampai užap-

B. Elsbergas 1930 m. suprojektuotas gyvenamasis namas Kaune, Putvinskio g. 60. Fotografas Tomas Lopata

valinti. Pastatą puošia tarp balkonų ir pagrindinio fasado langų kiekviename aukšte esančios trys vertikali juostos. Dešinėje pastato ašyje – nedideli balkonai su betoninėmis juostomis ir baliustrados su apskrito metalo elementais. Galiniame pastato fasade – įvairių dydžių balkonai su horizontaliomis juostomis iš gipso. Modernizmo architektūros bruožų turi ir daugelis kitų jo projektuotų gyvenamųjų pastatų, tarp jų ir Škėmos 5 aukštų, Tercijono ir Sliesoraičio 4 aukštų namai Kaune. Čia ant B. Elzbergo suprojektuotų pastatų yra pritvirtintos lentelės, kuriose pateikiama informacija, kas yra šių statinių architektas.

Antrojo pasaulinio karo pabaigoje B. Elzbergas pasitraukė į Vakarus, įsikūrė Paryžiuje ir čia 1945–1949 m. dirbo architektu. 1949-aisiais jis atvyko į JAV. Dirbo Naujojo Džersio valstijos Kelių departamente. Čia jis projektavo tiltus.

B. Elsbergas mirė 1998 m. kovo 27 d. JAV Naujojo Džersio valstijos Brigantino mieste.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Bronys Elsbergas“, *Lietuvių enciklopedija*, Bostonas, 1955, t. 5, p. 488–489.
2. Jolita Kančienė, „Bronius Elsbergas“, *Vilniaus apskrities architektūra* (Nukelta į 54 p.)

Jono Jablonskio gimnazijos (buvusios pradžios mokyklos) pastatas Kaune. 1930–1931 m. Projekto autorius Antanas Jokimas. Nuotrauka iš: <https://jablonskis.kaunas.lm.lt/>

suotinė lietuvių enciklopedija: <https://www.vle.lt/straipsnis/bronius-elsbergas/>.

3. „The House of Lawyer B. Grebliunas-Grebliauskas“, *Architectuul.com*: <https://architectuul.com/architecture/the-house-of-lawyer-b-grebliunas-grebliauskas>.

Antanas Jokimas

Antanas Jokimas (1894–1964) – inžinierius, architektas, pedagogas. Gimė 1894 m. rugsėjo 1 d. Jurbarko valsčiaus Juodaičių kaime. 1921 m. Sankt Peterburge baigė Civilinių inžinierių institutą. 1922–1940 m. dirbo Kauno miesto savivaldybės Statybos skyriuje, 1923–1957 m. dirbo dėstytoju Kauno Aukštesniojoje technikos mokykloje (nuo 1945 m. – Kauno politechnikumas).

Jo projektuoti pastatai turi dekoratyvių formų: vieni – retrospektyvizmo, kiti – modernizmo bruožų.

Tarp žymiausių A. Jokimo darbų – kartu su danų architektu M. Frandsenu parengta, 1923 m. liepos 5 d. patvirtinta Kauno plėtros projektinė schema.

A. Jokimas dažnai pastatus projektuodavo, jų techninę darbų priežiūrą vykdavo kartu su kitais architektais, inžinieriais. 1929 m. jis kartu su architektu F. Vizbaru suprojektavo Vinco Kudirkos mokyklą Kauno Trakų gatvėje. Kaune pagal E. A. Fryko 1930 m. projektą (konstruktorius P. Markūnas, statybos rangovai broliai D. ir

Kauno Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia (A. Juozapavičiaus pr. 60). 1938 m. Jos projektą parengė Algirdas Šalkauskis, Adolfas Netyksa, Pranas Markūnas. Nuotrauka iš: www.pinterest.com

G. Ilgovskiai) iškilo Ugniagesių rūmai (Kanto g. 1), kurių statybos techninę darbų priežiūrą vykdė inžinierius A. Jokimas ir architektas J. Peras. A. Jokimas dirbo ir statant žydų mokyklą (dabar Juozo Naujalio muzikos gimnazija) Karaliaus Mindaugo prospekte (1931 m.), J. Jablonskio mokyklą (dabar gimnazija) Aušros gatvėje (1931–1932), SSRS pasiuntinybės pastatą (dabar gyvenamasis namas, Laisvės alėja 6, 1937 m.).

A. Jokimas mirė 1964 m. lapkričio 17 d. Kaune.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Jolita Kančienė, „Antanas Jokimas“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://www.vle.lt/straipsnis/antanas-jokimas/>.

2. „Antanas Jokimas“, *Vikipedija. Laisvoji enciklopedija*: https://lt.wikipedia.org/wiki/Antanas_Jokimas

Algirdas Šalkauskis

Algirdas Šalkauskis (1903–1979) – inžinierius, architektas, iš Joniškio kilusio gydytojo Julijono Šalkauskio (1849–1933) sūnus.

Gimė 1903 m. spalio 7 d. Šiauliuose. 1921 m. baigė Šiaulių gimnaziją. Vėliau studijavo architektūrą Vokietijos Drezdeno miesto Saksonijos aukštojoje technikos mokykloje (ją baigė 1927 m.). Grįžęs į Lietuvą dirbo Lietuvos geležinkelių valdyboje,

Karo butų valdyboje, iki 1940 m. – Vidaus reikalų ministerijos Statybos ir sauskelių valdyboje, Komunalinio ūkio komisariato Statybos skyriuje, o vokiečių okupacijos metais – Statybos valdyboje.

1938 m. parengė Kauno Šančių Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios projektą. Jis yra ir Kauno Vaikų lopšelio klinikos, Karo ligoninės virtuvės, skalbyklos, administracinio pastato, Kalvarijos psichiatrinės ligoninės pastato, iškilusio virš buvusių kareivinių griuvėsių, Pajuostės kareivinių projektų autorius. A. Šalkauskis projektavo 1939 m. Lietuvos paviljono Pasaulinėje parodoje Niujorke įrangą. Gyvendamas Lietuvoje vienas ir kartu su kitais kolegomis parengė Šventosios uosto projektą, septyniolikos Lietuvos miestų ir miestelių, tarp jų Birštono, Kulautuvos ir kt. planus.

Kaune jis yra suprojektavęs ir privačių namų: 1929 m. kartu su Vladu Švipu parengė Vladimiro Šilkarskio namo Perkūno alėjoje, 1933 m. – Kazimiero Jokanto namo E. Ožeškienės gatvėje Nr. 20 (buv. Nr. 16) projektą.

1944 m. artėjant frontui pasitraukė iš Lietuvos. 1948 m. įsikūrė Kanadoje. Ontario provincijoje dirbo elektrinių įstaigoje brėžinių kontrolieriumi.

A. Šalkauskis mirė 1979 m. liepos 3 d. Toronte (Kanada).

Plačiausiai žinomas 1932 m. suprojektuotas Kauno tarpukario modernizmo pastatas – Kauno Kristaus prisikėlimo bazilika (Prisikėlimo bažnyčia, Žemaičių g. 31). Architektas Karolis Reisonas

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Algirdas Šalkauskis“, *Vikipedija. Laisvoji enciklopedija*: https://lt.wikipedia.org/wiki/Algirdas_%C5%A0alkauskis.

Viename žymiausių Kauno tarpukario modernizmo pastatų (1929–1936 m.) dabar veikia Vytauto Didžiojo karo muziejus ir Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus (adresas: K. Donelaičio g. 64 / V. Putvinskio g. 55). Projekto autoriai: Vladimiras Dubeneckis, Karolis Reisonas, Kazimieras Kriščiukaitis. D. Mukienės nuotrauka